

У Нараўчансай школе — „беларускія сваты”.

Настаўнікі атрымалі неацэнную дапамогу ў сваёй працы.

На думку Е. Нікітаровіча, не ўдасца праграмна зніштохыць стэрэатыпай, прысутных у шматкультурных грамадствах, але можна і трэба іх нівеляваць, „выцішаць”. „Талерантнасць не патрабуе, каб адказвацца ад сваіх каштоўнасцей. Сэнсоўная талерантнасць канчаецца на дыялогу...

Мы — неадналітыя

Тэарэтычна і на практицы больш за трэццаць настаўнікаў з Польшчы, Беларусі і Літвы пазнавалі ў Беластроку, Нараўцы, Гайнаўцы і Пуньску праблемы звязаныя з культурнай спадчынай у нашым рэгіёне. Трохдзённы семінар сарганізаваў Беластроцкі Цэнтр адукцыі настаўнікаў пры фінансавай дапамозе Еўрасаюза, па праграме кансультанта па справах гуманітарнай адукцыі Юрый Кузьмюка. Pra рэляцыі паміж шматкультурнасцю, тоеснасцю і адукцыяй распавядаў праф. Ежы Нікітарович з Беластроцкага ўніверсітэта. Заклікаў: „Задбайма пра супольную спадчыну культуры!” Падкрэсліваў: „Жывем у шматкультурным грамадстве, даспадобы нам гэта, ці не. У эпоху глабалізацыі, асабліва тэхніцызацыі, мы пераадолелі бар’еры часу і просторы... Бывае, што мы не ў змозе самавызначыцца, адказаць на пытанне: «Хто я?» Гэта асноўны выклік для адукцыі”. На думку прафесара, не ўдасца праграмна зніштохыць стэрэатыпай, прысутных у шматкультурных грамадствах, але можна і трэба іх нівеляваць, „выцішаць”. „Талерантнасць не патрабуе,

каб адказвацца ад сваіх каштоўнасцей. Сэнсоўная талерантнасць канчаецца на дыялогу... Аказалася, што не падставовая адзінка, сям’я, дбае пра нацыянальную спадчыну. Хтосьці павінен ёй дапамагаць. Цяжар гэтых спачывае на школе. Вялікую ролю выпаўняе парофія, лакальныя грамадскасці, арганізацыі, якія дзейнічаюць побач школы. Асабліва настаўнікі павінны прабаваць адказваць на пытанні: ад калі трэба фармаваць тоеснасць, як выкарыстаць элемент нацыянальнага ўкаранення і, урэшце, з колькімі культурамі можна ідэнтыфікаўца. Професар Нікітарович дае такую дэфініцыю тоеснасці: гэта свядомасць актуальнасці спалучанай з бытам і будучынай, якая можа быць спадчынная і набываная. Бывае таксама тоеснасць камерцыйная, спонтанная або вымушаная. Істота праблемы — у тым, каб заўважыць, што існуюць „іншыя” і ёсьць у іх іншыя праблемы; найперш іх трэба разумець, а пасля ўспамагаць.

— Интэграваць можна толькі тады, калі ў нас саміх высокая самаацэнка, высокое пачуццё гонару і сваёй каштоў-

насці, — адзначаў прафесар Нікітарович. — З’ява этнацэнтрызму не ёсьць чымсьці дрэнным, бо трэба сябе разумець, але злом ёсьць закапацца ў сабе. Шматкультурнасць гэта таксама запазычанне. Калі адобраць нацыянальную свядомасць, астаеца тоеснасць лакальная, пачуццё малой айчыны.

Професар Міхал Кандрацюк ахарактарызаваў мову падляшскага пагранічча. Асцерагаў перад няправільным распазнаннем крэйніц, з якіх выводзяцца мясцовыя назвы і тутэйшыя прозвішчы. Патрэбная знаёмасць рэаліяў, вельмі, бывае, адрозных ад кабінетных даследаванняў.

Пра міжпрадметную сцежку, кранающую культурнай спадчыны ў рэгіёне расказала Эва Рэпш з Міністэрства нацыянальнай адукцыі.

— Мы живем у час татальнага пракулення вартасцей, заніку аўтарытэтаў, захліствання ўсім чужым, сораму за сваё, наша. З другога боку намагаемся ўвайсці ў ўсходнейскую структуру, а затым да заніку бер’ераў, якія ёсьць адметнасцю паасобных краін. Нараджаеца пытанне: як мы хочам увайсці ў тия структуры? Могуць нас паглынуць мацнейшыя ад нас і нас, праства, не будзе! Асабліва маладзейшая частка грамадства мусіць да гэтага падрыхтавацца, не толькі з боку моў, умеласці карыстацца камп’ютэрнай тэхнікай, прафесіянальнасці, але таксама і выпрацоўкі ў сабе патрэбы захавання ўласнай асобынасці, адначасо-

ва з адкрыццём на іншых. Справа не ў сепарацыі, а ва ўсведамленні сабе, што мы — іншыя, што не значыць лепшыя, але і не горшыя.

Эва Рэпш дадала: „Шмат гадоў наша краіна была презентавана як маналіт, стараліся защиціць усе своеасаблівасці. Наша спадчына, аднак, гэта су́ма элементаў прынесеных і іншымі культурамі, што асабліва выразнае на ўсіх краінскіх тэрыторыях”.

Удзельнікі канферэнцыі пазнаёміліся з літоўскай культурай у Пуньску, наведалі Нараўку і Гайнаўку. У суперсучаснай нараўчансай школе і гімназіі, як тых, дзе рэалізуецца праграма міжпрадметной сцежкі „Рэгіянальная адукцыя, культурная спадчына ў рэгіёне” з багатай мастацкай праграмай выступілі вучні, падрыхтаваныя Зу́заннай Падэўскай, Алінай Саевіч і ўдзельніцай канферэнцыі Вацлавай Сулімай. Прадставілі яны, між іншым, беларускі і жыдоўскі фальклор. Беларускі дзень закончыўся ў Свята-Троіцкім саборы і ў Беларускім музеі ў Гайнаўцы, у якім рыхтуючы ўжо першыя выстаўкі. Настаўнікі розных прадметаў атрымалі таксама вельмі каштоўную, лічым, што нават неацэнную кнігу-матэрыва „Рэгіянальная адукцыя. Культурная спадчына ў зэфармаванай школе”, з праграмамі і праграмна-метадычнымі прапановамі.

Міра Лукша
Мацей Халадоўскі
Фота Міры Лукшы

Ці стане музей рассаднікам культуры?

У выставачнай зале Беларускага музея ў Гайнаўцы 28 верасня адбылося адкрыццё выстаўкі Эдуарда Агуновіча з Мінска і Віктара Кабаца з Гайнаўкі. Сярод запрошаных гасцей на ўрачыстасць прыбылі консул Беларусі Аляксандр Каракун, бурмістр Гайнаўкі Анатоль Ахрыцюк, намеснік старасты Гайнаўскага павета Ежы Сірак і гайнаўская мастакі.

— Для Гайнаўкі адкрываецца шанцістак вялікім горадам культуры, а ў некаторых галінах нават апярэдзіць Беластрок. Музей можа стаць рассаднікам культуры на Польшчу і свет, не меншым за Міжнародны фестываль царкоўнай музыки, — гэтыя слова сказаў гайнаўскі мастак Віктар Кабац, адкрываючы выстаўку і набліжаючы гасцям ідэю супрацоўніцтва мастакоў Беларусі і Польшчы. — Адкрыццё нашай выстаўкі супадае са стварэннем суполкі „Палессе”, якая аб’яднае мастакоў Бе-

ларусі і Польшчы. Плануем арганізація супольныя пленэрныя, сустрэчы і выстаўкі. У Беларускім музеі хочам наладзіць пастаянную выстаўку. Ужо вядома, што стварыць группу „Палессе” дапамогуць улады Беларусі.

Эдуард Агуновіч паказаў на выстаўцы ландшафтныя занатоўкі з Гайнаўчыны ды графіку, якую прывёз з Мінска. На афортах паказвае ён гістарычныя постаці, між іншым, Усяслава Поляцкага, Сымона Буднага і Афанасія Філіповіча. Сярод алейных прац вылучаюцца тры карціны — „Белавежская пушча без мяжы” ды выявы Свята-Троіцкага сабора і Святой Гары Грабаркі.

— Белавежская пушча і трывога за яе лёс сталі галоўным матывам маіх прац, якія я паказваю на выстаўцы. Пушча з’яўляецца адзінным арганізмам, які не павінен рассекацца мяжою, што і з’яўляецца тэмай адной з карцін, — сказаў Эдуард Агуновіч.

Мастацкія працы Віктара Кабаца ўспрымаліся па-рознаму, але нават тыя наведальнікі, якія крытычна іх ацанілі, звярнулі ўвагу, што выстаўкі з’яўляюцца прыкладам добрага выкарыстання Беларускага музея.

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Эдуард Агуновіч і Віктар Кабац перед карцінай „Белавежская пушча без мяжы”.

Зорка

старонка для дзяцей

Залатая весень

Паўнюткі аўтобус дзетак высыпаўся на панадворку Аліны і Славаміра Якімюкоў у Тапільцы 30 верасня 2001 г. Было гэта наведанне пасля некалькіх гадоў перапыну. У Тапільскую парафію заехала гэтым разам вялізная грамада, бо не адны дашкольнікі беларуска-польскага сарадзіка ў Беластоку, але і навучэнцы ПШ №-р 4 — там беларуская мова навучаецца ўжо ў I-V класах. Пры цудоўным надвор’і ўвесь дзень працягваліся гульні пад кіраўніцтвам настаўніц, гарэла вогнішча, былі песні і пацехі.

(ам)

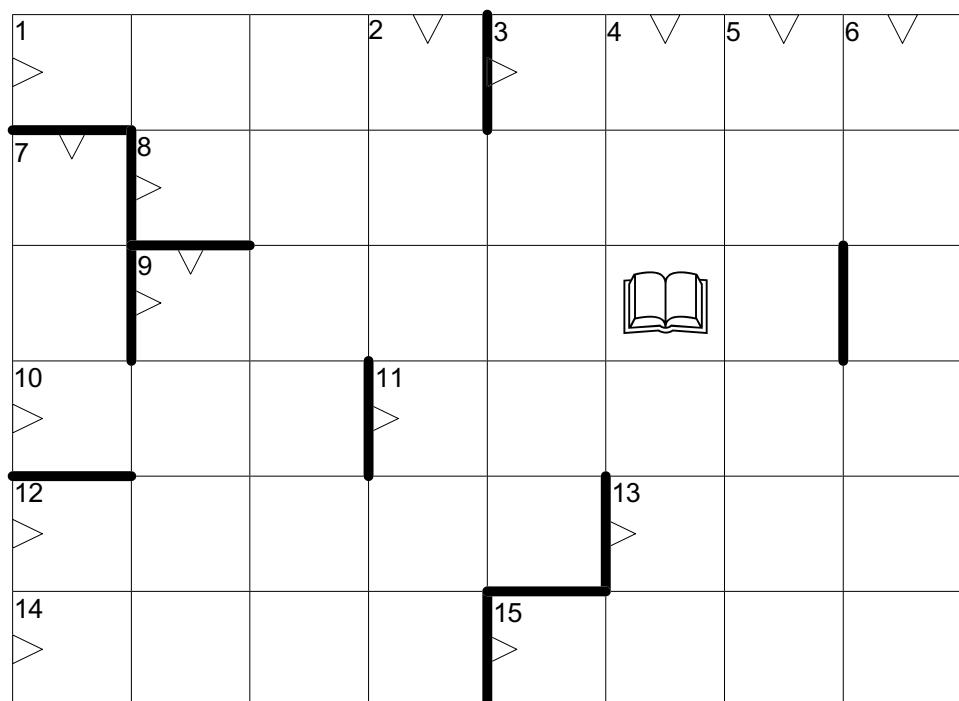

Фота Альжбеты Рудчук

Польска-беларусская крыжаванка № 41

Запойніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Гарызантальна: 1) rzepak, 2) koks, 8) zakątek, 9) omam, 10) ser, 11) raster, 12) onyks, 13) łyko, 14) zaciek, smuga, 15) marzenia. **Вертыкальна:** 2) skórka, 3) chwaścik, 4) ot!, 5) kaptur, 6) skarby, 7) gub, 9) błotna trawa.

Адказ на крыжаванку № 37: Сад, звяз, званок, водар, клунак, лік, зуб. Цыкл, ас, звук, звон, Адам, знак, двор, як, дуб.

Узнагароды выйграбі Кася Філіпік і Марта Шатыловіч з ПШ у Дубінах.

Вожык Жоржык

Вожык Жоржык, сынок Туп-тупа і Калю-калючкі, пад весень дык ужо зусім змужнен. Сталі яго Георгіем Туптупавічам час ад часу называць, хоць яшчэ свае хаты не меў. І, вядома, якая паненка захоча Жоржыка на мужа, без дома, гаспадаркі? Дык што ж такое — хаты не паставіць? Але ж аднаму цяжкавата... А што браты, бацькі, суседзі?.. За-

ка Нікіфар, адгрохалі разам салідны домік, падрамантавалі або пабудавалі хаткі і сабе, і паспелі далёка яшчэ да замаразкаў. А затым рыхтавацца трэба да зімы. Узіраўся Жоржык, як іншыя вожыкі плён збіраюць, сам за работу ўзяўся, і ўсё на дзяўчат паглядаў: якая найбольш спрытная, рупная, увішная. І дагледзеў адну з вожычанак, да таго ж прыгожую, як і спрытную.

Увішка яе імя — хутка Жоржык даведаўся. І сам стаў фарсіць перад ёю: глядзі, які з мяне вожык вожыкі! Працавіты, самавіты! І дом у мяне харошы, і каморы ёмістыя! І выхаваннем можа Жоржык пахваліцца — такі з яго кавалер! Інай не скажаш пра яго, як джэльтман! Паглядзелі і бацькі Жоржыківы ды Увішчыны — праўда, пара з іх выдатная, і жытло гатоўва... Дамовіліся, і згулялі вяселле. Было з чаго рыхтаваць стравы, ды і на ўсю зіму хапіла. Самому сытна па-

есці, гасцей пачаставаць, з галодным падзяліцца...

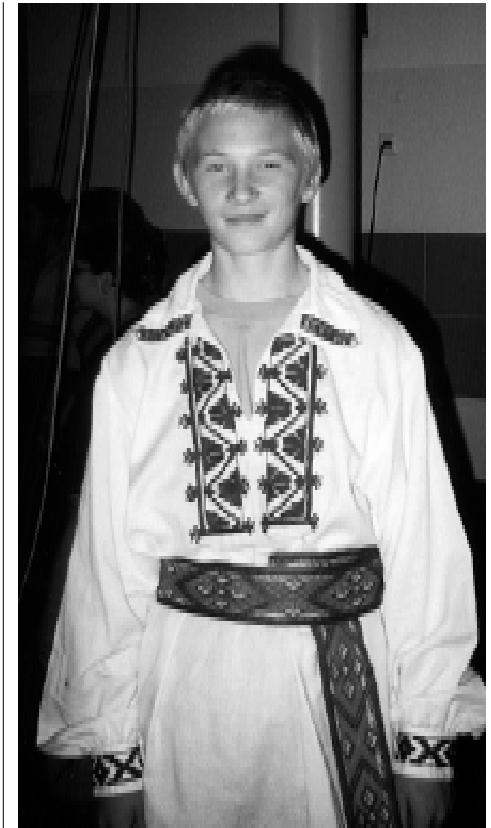
З вясной пачалося ў Жоржыка і Увішкі новае жыццё. Паявіліся ў іх прыгожыя дзеткі. Сям'я разжылася. Жоржык аўтарытэтам стаў у гарамадзе. Ведае, як дом збудаваць, як плён збіраць, як сябрам добрым быць. І ці ты вожык, ці іншая істота, абраслай калючкамі, валасатая ці з плаўнікамі, на нагах чатырох ці дзвюх, вучыся, як добра жыць.

Міра Лукшы

Адрыян Лукша
Прызнанне
дарую табе
кветкі за
каханне
маладосць
прыгажосць
за тое
што ты ёсць

Рака
плыве рака
поўная вады
поўная малака
поўная слёз
поўная агню
мая рака
поўная кахання

Ты
ты як зорка
як ранні спеў
незабыўнага салаўя
як цудоўная
ружысі кветка
як высокая
недасяглая гара

Адрыян Лукша.

яго прыгожа, сумленна, даючы добро і любоў іншым. Сцілы хлопец з Нараўчанскаі гімназіі, больш маўклівы чым гаваркі, здадзена, цэніць слова. Роднае, паэтычнае, усялякае.

(лук)

Фота Міры Лукшы

